

علل پیروزی حزب عدالت و توسعه در انتخابات ترکیه

فرزاد رضانی بونش

پژوهشگر و کارشناس منطقه

در هفته های گذشته بیشتر نگاه کارشناسان و نظرسنجی ها نشان دهنده نتایجی شبیه نتایج انتخابات گذشته در ترکیه بود که در آن حزب عدالت و توسعه نتواند ۴۴ درصد آرا لازم را برای تشکیل دولت بدون نیاز به ائتلاف با دیگر احزاب، به دست آورد. چنانچه مهمترین این نظرسنجی ها می توان به نظرسنجی موسسات و شرکت های نظرسنجی Andy-AR, ORC, Gezici, AKAM, Metropoll, MAK, SONAR, IPSOS اشاره کرد. اما آمار به گونه ای دیگر رقم خورد و حزب عدالت و توسعه به رهبری احمد داووداوغلو، در این دوره از انتخابات، توانست با کسب 49.5 درصد از آرای مردم، تعداد 316 کرسی از مجموع 550 کرسی مجلس ملی را به دست آورده و به جایگاهی برسد که به تنهایی کابینه بعدی را تشکیل دهد. بعد از آن حزب جمهوری خلق به رهبری کمال قلیچدار اوغلو با کسب 25.5 درصد از آرای مردم و حزب دموکراتیک خلق ها با کسب 10.7 درصد روبرور شد. در این بین علل اساسی این امر پیروزی چیست؟

دلایل امنیتی و ایجاد هراس از دولت ائتلافی :

نگرانی از بی ثباتی و هرج و مرج بیشتر در اثر خلاء سیاسی متغیر مهمی در افزایش آرای حزب حاکم داشت. در واقع امنیت گاهی بر بسیاری از مطالبات اجتماعی و سیاسی مقدم تر است و هیچکدام از احزاب مخالف در ماه های گذشته نتوانستند راه حلی برای برون رفت از وضع فعلی پیشنهاد کنند. در همین راستا رجب طیب اردوغان، رئیس جمهوری ترکیه گفته است: نتایج انتخابات روز یکشنبه نشان داد که ملت انتخاب کرده اند تا از محیطی با ثبات و امن حفاظت کنند. در این میان رویکرد ایجاد هراس و نگرانی در بین مردم توسط حزب حاکم و رسانه های همسو در شرایط وجود خلا یا دولت ائتلافی موجب افزایش گرایش به سمت آک پارتی شد. در همین راستا سخنان داوود اوغلو در سخنرانی هایش در شهرهای کردنشین «اگر حزب عدالت و توسعه قدرت را از دست بدهد، باندهای جرم و جنایت بر کشور مسلط می شوند.» قابل تامل است. در واقع نا امنی و ترس از ادامه ی این شرایط در صورت تکرار نتیجه ی انتخابات ۷ ژوئن از دلایل بنیادین پیروزی حزب عدالت و توسعه است. چنانچه حمله تندروها برای حمله به تجمعات هواداران HDP و شکستن آتش بس با PKK و حمله هوایی به مراکز آنها به نوعی شرایط امنیتی را وخیم جلوه داد و حزب حاکم از انفجارهایی چون آنکارا در جهت ترساندن مردم از آینده خلا سیاسی و همگرا تر کردن رای دهندگان با حزب بهره گرفت.

جدا از این باید دانست که در تاریخ نوین ترکیه دولت های ائتلافی نتوانسته اند تاثیرات مثبتی در روند زندگی مردم ایجاد کنند. در این بین مخالفت حزب حرکت ملی و پیش شرط هایی از جمله پیگیری پرونده های فساد مالی در دوران نخست وزیری رجب طیب اردوغان و عدم مداخله اردوغان در امور اجرایی دولت و شروط حزب جمهوری خواه در تشکیل دولت چون حل مسالمت آمیز بحران های سیاسی با همسایگان ، بدست گرفتن پست های کلیدی در کابینه احتمالی و نخست وزیری نوبتی نیز به نوع خود در افزایش گرایش مردم به حزب حاکم و دوری از دولت ائتلافی تاثیر داشت.

دلایل اقتصادی:

ترکیه یکی از مراکز گردشگری دنیا به شمار می رود و گردشگری به یکی از پردرآمدترین منابع درآمد این کشور منجر شده است. اما وقوع انفجارهای گوناگون ، سقوط ارزش لیره ، سقوط ارزش لیره ، به تاخیر افتادن رشد، کاهش سرمایه گذاری خارجی و رکود در حالی بود که شرایط بسیار دشواری برای تشکیل دولت ائتلافی سخت تر شده بود. همزمان نیز با از سرگیری درگیری ها در مناطق کردنشین شرق و جنوب شرق ترکیه و امنیتی شدن اوضاع در این مناطق رکود شدید اقتصادی به شدت افزایش یافت و به گرایش آرا به حزب حاکم کمک کرد. در این میان هر چند از سال 2002 تا کنون اقتصاد رابطه مستقیمی با ریزش یا افزایش آرای آک پارتی داشته است اما اکنون اقتصاد یکی از مهمترین عوامل تاثیر گذار در رفتار انتخاباتی شد و احساس خلاء سیاسی و نبود آک پارتی و خطر وضعیت بد اقتصادی در دولت های ائتلافی موجب گرایش به افزایش آرای آک پارتی شد. حتی برخی از طرف های مخالف معتقدند حزب عدالت و توسعه کاهش ارزش لیره و رکود بازارهای داخلی پس از انتخابات ژوئن گذشته را برنامه ریزی کرده است تا ترکیه را در برابر دو گزینه حزب یا رکود قرار دهد. در همین بین آک پارتی در این دوره از انتخابات، در 80 استان از 81 استان ترکیه، آرای خود را افزایش داد و افزایش آرای آک پارتی در 20 استان مهم ترکیه چون استانبول، آنکارا، ازمیر، آنتالیا، قونیه، بورسا، سیواس، دیاربکر و... رقم خورد. در این بین از نگاه بخش مهمی از رای دهندگان دولت ائتلافی نمی توانست زیاد وضع اقتصادی را بهبود بخشد. همین متغیر در کنار متغیر امنیت در کاهش شدید آرای حزب کردی در استان های کرد نشین نمایانگر شد.

دلایل سیاسی و رویکرد حزب آک پارتی در آسیب شناسی و بهره گیری از فرصت ها :

پس از آنکه حزب حاکم عدالت و توسعه ترکیه کوشش بسیاری برای تشکیل دولت ائتلافی با همکاری دو حزب جمهوری خلق و حرکت ملی رخ داد اما بدون توفیق در مدت ۴۵ روزه شد. در این بین حزب حاکم کوشش کرد تا

با اعلام جنگ بر ضد داعش و پ ک ک عملا از یک سو دامنه اتهام به همکاری با داعش را از خود دور کند و از سویی نیز با حمله به پ ک ک حمایت های گسترده تری را به دست آورد.

در بعد دیگری واقع آک پارتی با 13 سال حکومتداری و تسلط بر بخش گسترده ای از گلوگاه های رسانه ای، اطلاعاتی و امنیتی، مردم ترکیه و مولفه های تأثیرگذار در تعیین رفتارهای انتخاباتی آنها را بیشتر و بهتر از همه شناخت و رای دهندگان را به حضور ۴ سال دیگر بدون شریک در قدرت راضی کرد. این مدیریت حزبی و گاه بهره گیری از تسلط بر ابزارهای امنیتی و سیاسی به گونه ای بود که هر چند شورای عالی انتخابات (عالی ترین مرجع و تنها نهاد اجرایی و برگزاری انتخابات) احتمال دست کاری و یا خطا در انتخابات در حوزه های رای گیری را به کمتر از دو درصد رسانده است، اما رهبران حزب اپوزیسیون "دموکراتیک خلق" حامی کردها در نخستین ارزیابی های خود نسبت به انتخابات پارلمانی روز یکشنبه گفتند: انتخابات اول نوامبر در شرایطی ناعادلانه، غیرآزاد و نابرابر قرار داشت. به عبارتی حدود 500 تن از اعضا و مقامات حزب دموکراتیک خلق بازداشت شدند. در کنار آن حزب حاکم با بهره گیری از فرصت های موجود در مناطق کردی (از جمله ادامه تنش و جنگ و ناامنی) به هدف خود رسید. چنانچه مقایسه میزان درصد افزایش و کاهش آرای حزب عدالت و توسعه (و حزب دموکراتیک خلقها در دو انتخابات اخیر در 12 استان مناطق کردنشین بویژه در استانهایی چون دیاربکر، اورفا، مادرین، بینگل، باتمان، سرت، بتلیس، آگری، موش و.. نشان از افزایش همزمان آرای آک پارتی و کاهش آرای حزب حزب دموکراتیک خلقها دارد. در واقع ایجاد فضای امنیتی در ترکیه نهایتا به نفع اردوغان و حزبش تمام شد و باعث کاهش امکان رقابت انتخاباتی از سوی حزب دموکراتیک خلق و متهم به همکاری با پ ک ک شد.

در بعد دیگری استفاده از شکاف احزاب یکی از عوامل موفقیت اردوغان در انتخابات بود. به عنوان نمونه دو میلیون و هشتصد هزار رای، از آرای حزب حرکت ملی و حزب دموکراتیک خلقها به سید آرای حزب عدالت و توسعه انتقال پیدا کرد. در واقع با وجود اصرار دولت باغچلی مبنی بر دوری از حزب عدالت و توسعه و خودداری او از تشکیل دولت ائتلافی با داود اوغلو «ییلدیریم طغرل تورکش» پسر بنیانگذار حزب حرکت ملی با دعوت احمد داوود اوغلو در ترکیب دولت موقت حضور یافت و آک پارتی هم به انتقال درصدی از آرای ملی گرایان حامی تورکش کمک کرد و هم با رویکردهای ملی گرایانه چون حمله به قنبدیل و جنگ دولت با پ ک ک، بخشی از سبد رای حرکت ملی را به خود اختصاص داد.